

Experiències

Fent camí en l'acollida lingüística al Camp de Tarragona. El paper de les jornades d'acolliment

Autora

Anna Domingo Palau
Secretaria de Política Lingüística

La trajectòria de les jornades d'acolliment lingüístic les ha convertides en un referent en l'àmbit de les polítiques d'immigració a Tarragona. L'article en destaca les principals característiques, el gir que va tenir lloc l'any 2007, la manera com s'han aplicat algunes de les propostes que n'han sorgit i les perspectives de futur.

Introducció

El dia 5 de febrer d'enguany es va fer a Tarragona la Cinquena Jornada de Presentació de Materials i Experiències centrada en l'acolliment lingüístic. El fet que es tracti de la cinquena edició de l'organització d'aquesta jornada permet parlar de consolidació d'una activitat. Permet mostrar com s'ha afermat una dinàmica de treball que té dos objectius principals, a més, naturalment, d'oferir formació als professionals: en primer lloc, es proposa ser un espai de trobada per als col·lectius de persones que treballen fent acollida (des de professorat del Consorci per a la Normalització Lingüística fins a tècnics d'immigració o agents d'acollida, passant per professorat d'escoles d'adults i d'ensenyament reglat no universitari); i, en segon lloc, persegueix un sentit pràctic que doni coherència a una feina que es fa en un espai geogràfic determinat amb la intervenció d'una gran varietat de professionals, mirant de seguir un fil conductor que es concreta en el balanç de l'any anterior i la perspectiva del següent. Així s'intenta fer present un marc que permeti situar les feines dels diferents col·lectius professionals en un entorn compartit.

Els canvis socials dels darrers anys han comportat una autèntica revolució en l'ensenyament de la llengua catalana. Quan semblava que la demanda de cursos de català per a adults minvava definitivament en els nivells inicials perquè totes les persones que havien volgut adquirir aquests coneixements ja ho havien fet i, en tot cas, n'adquirien de nous en nivells més avançats, l'arribada de persones d'altres llocs del món va invertir la tendència. De la mateixa manera, l'enfocament que es donava des de la Secretaria de Política Lingüística a la formació dels professionals de l'ensenyament de català a adults (el professorat del Consorci per a la Normalització Lingüística, bàsicament) va haver de canviar: calia dotar de recursos aquests professionals per fer front a un nou repte, la diversitat a l'aula.

Però no quedava aquí l'evolució que s'havia de produir, sinó que l'enfocament s'havia de convertir cada vegada en més transversal. No era suficient l'esforç dels professionals de la llengua. Calia la implicació de tots els professionals que fessin acollida d'una manera o una altra, ja que aquesta acollida, indefectiblement, es fa en una llengua; i calia donar eines també als qui no són professionals de la llengua perquè el seu paper és fonamental a l'hora de fer present la llengua catalana en els col·lectius de persones nouvingudes.

Aquesta necessitat de canviar l'enfocament no afectava només les estructures que tenen encomanades explícitament i com a dedicació exclusiva el foment de la llengua (és a dir, la Secretaria de Política Lingüística i el Consorci per a la Normalització Lingüística). Altres canvis produïts en l'estructura de la Generalitat marcaven clarament aquesta necessitat d'anar més enllà del professorat de català. Per exemple, la formació d'adults havia passat del Departament de Benestar i Família al d'Educació, amb tot el canvi conceptual que comportava aquest pas: de posar l'èmfasi en qüestions socials es passava a posar-lo en qüestions educatives, i s'incorporava de manera general l'ensenyament dels nivells inicials de la llengua catalana a les escoles d'adults. També es creaven les aules d'acollida a l'ensenyament reglat, la qual cosa comportava també la creació d'un equip d'assessors de llengua i cohesió social amb un pes específic al Camp de Tarragona. I, finalment, s'incorporava una representació de la Secretaria per a la Immigració al Departament d'Acció Social i Ciutadania, que havia de contribuir a l'extensió de les polítiques aplicades per la Secretaria per a la Immigració al Camp de Tarragona en col·laboració amb les diferents administracions locals, que ja s'havien anat dotant de professionals (tècnics i agents d'immigració).

Per això la primera jornada va consistir en una exposició de materials didàctics i la presentació d'algunes experiències, amb la voluntat d'aproximar els professionals de l'ensenyament del català a col·lectius de nova immigració als nous coneixements que s'anaven generant al voltant d'aquesta realitat. Però el pas del temps va fer modificar la visió del treball que convenia dur a terme en relació amb la manera de plantejar l'aproximació a la llengua catalana d'un nombre important de persones que havien arribat al país en pocs anys.

Així, es va entendre que calia comptar amb qualsevol professional que tingués contacte amb persones nouvingudes perquè tota acollida és lingüística (com dèiem, necessàriament es fa en una llengua o en una altra) i el que és important és fer-la en la llengua del país. En relació amb la nova ciutadania, perquè aquest és l'instrument essencial d'integració; i en relació amb la llengua catalana, perquè la incorporació de nous parlants millora el seu estatus, la qual cosa és molt necessària, especialment al Camp de Tarragona, ateses les dades actuals en relació amb l'ús de la llengua catalana.

La implantació d'un nou enfocament

L'any 2007 va ser el primer en què la jornada es va adreçar a aquest ventall més ampli de professionals. Era urgent que es produís un primer contacte entre tots i que això pogués facilitar una trobada en els seus respectius llocs de treball. Amb aquest objectiu es va organitzar un taller en què es van agrupar els professionals per àrees geogràfiques perquè resolguessin un cas que se'ls plantejava. Naturalment, era un exercici que pretenia, en primer lloc, que es coneguessin entre ells; en segon lloc, fer aflorar tots els serveis existents en cada zona, de manera que cadascú conegués la feina dels altres; i, en tercer lloc, afavorir un contacte que, a partir d'aquell moment, pogués donar fruits en la seva feina. Aquest exercici va permetre constatar que era necessari el treball en xarxa i, de fet, com veurem més endavant a l'apartat d'exemples d'aplicació real de propostes sorgides de les jornades, això va donar molt bons fruits.

Aquest enfocament té les seves dificultats: en tractar-se d'un públic destinatari tan heterogeni és difícil satisfer totes les persones assistents en el mateix grau. La formació d'uns i altres és molt diferent i allò que per a uns pot ser molt útil perquè no es coneix i representa una eina nova de treball, per a altres és una cosa absolutament quotidiana en el seu quefer diari. Aconseguir un cert equilibri que mantingui viu l'interès any rere any és el repte principal de l'organització. El fet que l'assistència s'hagi estabilitzat al voltant del centenar de persones anima a continuar mantenint aquesta activitat.

En aquest intent (sobretot amb l'objectiu de conèixer els interessos dels assistents) s'obre un espai de debat al final de cada jornada perquè tothom pugui expressar la seva opinió sobre qualsevol tema relacionat amb la jornada i especialment perquè es facin propostes de cara al futur. També per altres mitjans, com ara l'espai virtual de treball que es va crear fa dos anys a l'e-Catalunya (i del qual donarem compte més endavant), es miren de captar les inquietuds de totes les persones que vulguin expressar-les amb la finalitat d'oferir un producte al màxim d'adaptat a les seves necessitats.

També amb l'objectiu de fer més interessant per als destinataris el contingut d'aquestes jornades, es tendeix a incloure en el programa materials o experiències pròximes. Sovint el fet de conèixer l'entorn sobre el qual s'ha treballat una experiència o un material facilita poder-los adaptar a un entorn similar. Per això es procura tenir en compte aquesta qüestió, perquè segurament comparteixen dificultats i avantatges més semblants la majoria dels professionals del Camp de Tarragona que en relació amb els d'altres zones. I hi ha un altre motiu pel qual es dóna importància a aquest fet: valorar el treball més pròxim, ja que és força general la tendència a donar més importància a tot allò que ve de fora, quan sovint disposem d'exemples molt valuosos al nostre entorn més pròxim. D'aquesta manera també es contribueix a difondre'ls.

En definitiva, la filosofia que hi ha al darrere d'aquestes jornades és la de compartir experiències amb la finalitat de donar-les a conèixer perquè se'n puguin servir la resta de persones que tenen la necessitat de desenvolupar un treball similar o de disposar de materials que ja han estat elaborats per algú altre.

A més de totes aquestes qüestions tècniques, en aquell moment es va fer evident també la necessitat d'implicar en aquest treball de foment de l'ús de la llengua catalana entre els col·lectius de persones nouvingudes les persones que poden prendre decisions: l'àmbit polític. Així, cada any es redacten les conclusions de la jornada corresponent i s'envien amb una carta del delegat del Govern a tots els alcaldes dels municipis del Camp de Tarragona, els presidents dels consells comarcals i el president de la Diputació amb la petició que tinguin en compte les preocupacions i les propostes del personal tècnic (que queden reflectides en aquest text de conclusions), i que facin arribar també les conclusions als responsables de les àrees implicades en l'acollida de les seves corporacions per facilitar el treball de les persones que tenen encomanada aquesta tasca.

Els departaments d'Educació i d'Acció Social i Ciutadania col·laboren en l'organització de les jornades i per això els seus directors territorials participen, al costat del delegat del Govern, en la roda de premsa que es fa cada any per presentar les conclusions de les jornades. Paral·lelament, s'envien als participants i es pengen a l'espai que la Secretaria de Política Lingüística té dedicat a l'acolliment lingüístic al seu web de la llengua catalana. Prèviament, a través de l'espai virtual de treball s'han pogut fer esmenes o observacions a l'esborrany d'aquestes conclusions, que esdevenen el fil conductor any rere any, en la mesura que repassen l'activitat de l'any anterior i miren de traçar una perspectiva de futur tenint en compte el contingut de la jornada i el context més general, naturalment.

De la mateixa manera, se sol·licita a totes les persones que tinguin interès a fer-ho que expressin la seva opinió sobre qualsevol qüestió relacionada amb les jornades: des de suggeriments sobre el contingut fins a replantejament d'aspectes formals. Un exemple d'adaptació a les necessitats del públic assistent és el canvi de format que es va fer l'any 2009 en relació amb els anteriors: el pas d'una jornada de matí i tarda a una jornada més intensa que concentrava tota l'activitat en un matí més llarg es va produir per la demanda de persones assistents.

Exemples d'aplicació de propostes sorgides de les jornades

- Una de les primeres necessitats que es va detectar en posar en contacte dins d'un mateix marc professionals tan diversos va ser el fet de disposar d'un espai virtual on fos possible compartir materials, experiències, recursos, etc. Aquesta necessitat va coincidir amb la posada en marxa per part de la Generalitat de Catalunya d'una plataforma de treball virtual, anomenada e-Catalunya, que s'adaptava perfectament a les funcions que havia de tenir aquest espai, ja que estava pensat perquè hi poguessin participar tant persones de la Generalitat com externes.

Així va ser com l'any 2008 es va iniciar l'activitat d'aquest grup de treball (Acolliment Lingüístic al Camp de Tarragona), oberta a qualsevol persona que tingués interès a participar-hi. Inicialment, es va fer la proposta de participació a les persones que formaven part de les comissions territorials d'acolliment lingüístic (a continuació donarem compte d'aquestes comissions), però cada any es fa una crida a les persones que assisteixen les jornades perquè s'hi incorporin, si hi tenen interès. Actualment, hi ha setanta-quatre membres.

- Fruit de l'assaig que va representar el taller que es va organitzar a la jornada del 2007, la Generalitat va impulsar la creació d'unes comissions d'acolliment lingüístic. Així es van facilitar unes primeres reunions amb els grups que va semblar que eren adequats perquè el conjunt quedés ben proporcionat i alhora respongués a una realitat que reflectís el territori: una comissió per comarca més una per a cada una de les dues ciutats (Tarragona i Reus). La proposta que es feia era que es constituïssin aquestes comissions amb l'objectiu de crear una xarxa de treball que contribuís a la màxima col·laboració entre els diferents agents d'un mateix espai territorial.

El resultat va ser que es van crear totes les comissions, excepte dues (sis de vuit), cada una amb la seva pròpia dinàmica, ja que les situacions són molt diferents a cada lloc des de molts punts de vista. Les dimensions reduïdes de la comarca del Priorat, per exemple, fan que no es pugui comparar el funcionament d'aquesta comissió amb la de la ciutat de Reus, posem per cas; i, en canvi, és molt més pròxima a la de la Conca de Barberà. Les situacions sociolingüístiques d'uns llocs i altres també marquen diferències molt notables. Però aquests contrastos no són cap problema perquè cada comissió se circumscriu a una àrea determinada i adapta el seu sistema de treball a les seves necessitats. Un cop posades en marxa, aquestes comissions no tenen la intervenció de la Generalitat, si no és que ho sol·liciten per alguna raó, tal com ha passat alguna vegada. L'activitat d'aquestes comissions sol ser útil per a tots els seus membres i és molt positiva en general per al procés d'acolliment lingüístic perquè, efectivament, tota mena de professionals (no tan sols els que tenen la llengua com a dedicació principal) tenen l'oportunitat d'accedir a informacions i compartir experiències que els han de facilitar dur a terme l'acollida dels immigrants en llengua catalana.

- La novetat que representa haver rebut al país tantes persones de procedències tan diverses en tan poc temps ha fet constatar que els professionals que les han d'acollir no sempre disposen d'un model institucional prou clar per saber quin tractament han de donar a determinades situacions, la qual cosa pot provocar dubtes en determinats moments. Probablement, no hi ha hagut prou temps per fer uns processos de reflexió prou profunds per dotar els professionals dels recursos suficients perquè actuïn adequadament sense que ells mateixos hagin d'assumir aquesta responsabilitat. Una responsabilitat que depassa les seves funcions, ja que actuen en representació d'una institució.

Arran d'aquesta inquietud, va sorgir la idea de fer cada any una sessió de reflexió sobre un tema concret que pogués contribuir a fer una mica més fàcil l'exercici del treball davant de determinades situacions en relació amb les quals una mateixa persona podia tenir idees contradictòries. Així, el primer any es va abordar el tema de les barreres culturals, el segon el

de l'ètica en la política lingüística i el tercer el del paper de la llengua en l'accés a l'ocupació. L'assistència a aquestes sessions és menys regular que a les jornades, però la mitjana de persones que hi participen se situa prop de la seixantena.

Es tracta d'unes sessions amb un enfocament completament diferent del de les jornades, ja que l'objectiu principal és la reflexió, i això requereix participació. Ara, participació a partir de l'aportació d'una veu autoritzada que marqui una certa pauta. Els dos primers anys es va optar pel format d'exposició breu d'una persona especialista, treball en grup i conclusions per part de la persona especialista sobre la base de les aportacions dels diferents grups. L'últim, després de recollir els suggeriments del públic assistent, es va organitzar una taula rodona amb persones externes a l'acolliment lingüístic.

- Un últim exemple d'aplicació de propostes sorgides de les jornades són tres documents elaborats amb la vocació de ser models que qualsevol institució o entitat pot adaptar a determinades necessitats que pot tenir: *Model de protocol lingüístic per a organitzacions*, *Model de coordinació local* i *Guia de recursos per a la població*.

El *Model de protocol lingüístic per a organitzacions* és un document que, basant-se en la legislació vigent, proposa una pauta de comportament lingüístic a l'interior de qualsevol organització que vulgui regular els usos lingüístics amb la finalitat de fer de la llengua catalana la seva llengua institucional.

El *Model de coordinació local* és un document que pretén facilitar el procés de recepció i acollida de la població nouvinguda en un espai geogràfic determinat (normalment, un municipi). S'hi recullen tots els serveis que hi pot haver en un municipi prenent com a model, en aquest cas, Tarragona i Reus, amb la finalitat d'oferir un panorama complet, tot i que, lògicament, els municipis amb menys serveis tindrien un model més senzill.

La *Guia de recursos per a la població* té la finalitat de compilar tota la informació necessària per orientar les persones nouvingudes cap a la formació en llengua catalana, des de l'edat escolar fins a la formació de persones adultes. Hi ha una part introductòria que consta d'informació bàsica sobre el país i sobre la llengua, a més dels organismes de referència en primera acollida, i després recull tota la informació relacionada amb l'aprenentatge de la llengua.

Aquests documents són a la disposició de totes les persones que formen part del grup de treball Acolliment Lingüístic al Camp de Tarragona a la plataforma e-Catalunya. Amb l'objectiu d'ampliar-ne la difusió, es proposaran com a bones pràctiques per incloure'ls a la base de dades de Linguamón.

Continuant el camí

Si alguna cosa s'ha posat en evidència al llarg de l'explicació feta fins ara és fins a quin punt ha canviat la manera de plantejar-se com s'ha de treballar per fer del català la llengua comuna de la ciutadania de Catalunya. Només cal veure quantes coses hem «inventat» en molt pocs anys per adequar la feina a l'objectiu desitjat en un marc tan canviant. El fet que tantes persones amb dedicacions tan diverses s'apleguin cada any per tractar aquesta qüestió indica com és d'important, més que mai, la transversalitat i la participació. La realitat és tan rica que calen molts punts de vista per analitzar-la, i els esforços que s'han de dedicar a fer del català llengua comuna són tan ingents que calen tots els recursos disponibles, tant materials com humans.

Així, doncs, és evident que encara haurem de continuar "inventant" noves maneres de contribuir a la tasca conjunta de mostrar la llengua catalana a les persones que han arribat des d'altres països del món i mostrar-los com aquesta llengua els ha d'ajudar molt en la seva integració perquè esdevinguin ciutadans amb les mateixes oportunitats que els que ja vivíem aquí abans que ells. És cabdal la participació de tots els professionals (especialment dels que viuen més de prop la realitat de la persona nouvinguda) perquè la suma de tots els punts de vista és el que ens ha de permetre avançar, i l'experiència provinent de tants àmbits diferents és el que ha d'enriquir la perspectiva individual de cada professional.

L'assistència a les jornades ja és una manera d'implicar-se en el projecte comú, però encara poden créixer molt les aportacions provinents sobretot dels àmbits professionals més allunyats dels que tenim encomanada la tasca de fomentar l'ús de la llengua catalana també entre el col·lectiu de nouvinguts. Especialment els professionals de la primera acollida coneixen millor que ningú la situació i les particularitats dels immigrants, i la seva visió és molt valuosa per als que no tenim l'oportunitat d'accedir de primera mà a aquest coneixement. Però també és molt necessària la visió de l'escola, per on passen tots els nens i les nenes en edat escolar, i evidentment la dels espais de formació d'adults (tant escoles d'adults com Consorci per a la Normalització Lingüística). En definitiva, és la suma el que permet avançar, i això no seria possible si cadascú intentés tirar endavant la seva tasca sense comptar amb la resta.

L'espai virtual de treball té, entre altres, aquesta finalitat; i s'hi obre un fòrum per debatre les propostes amb vista a les jornades i les sessions de reflexió perquè qualsevol persona que en formi part pugui fer les observacions i els suggeriments que consideri oportuns. Com que, al capdavall, es tracta d'intentar oferir allò que pugui satisfer més els interessos dels assistents potencials a aquestes activitats, és molt útil fer servir aquest espai. També (ja s'ha dit més amunt) al final de cada jornada hi ha un temps reservat per al debat. I la sessió de reflexió, per la seva naturalesa, encara acull d'una manera més natural les opinions de tothom. Amb tot, encara no s'estan rendibilitzant gaire aquests espais de participació. Probablement, l'hàbit del treball virtual en grup encara no està del tot arrelat i això fa que poques persones optin per utilitzar-lo, i també pot representar un fre haver d'agafar la paraula en presència d'una audiència nombrosa. Amb tot, de mica en mica possiblement s'anirà incrementant la participació, ja que poder opinar sobre els continguts i el format de les activitats, per exemple, millora de manera palpable (perquè l'adapta millor a les seves necessitats) el producte que s'acaba oferint.